

необхідно подавати незалежно від того, в Україні чи за кордоном знаходиться суб'єкт декларування.

Процедура інформування НАЗК про суттєві зміни у майновому стані суб'єктів декларування, передбачена ч. 4 ст. 52 Закону України «Про запобігання корупції» [2]. Інформування про суттєві зміни у майновому стані здійснюють суб'єкти декларування – службові особи, які займають відповідальне або особливо відповідальне становище, на підставі Закону «Про запобігання корупції», а також суб'єкти декларування, що займають військові посади, які пов'язані із високим рівнем корупційних ризиків.

Частиною 2 ст. 5 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» визначено, що до вищих військових звань належать: бригадний генерал, генерал-лейтенант, генерал-майор, генерал, віце-адмірал, контр-адмірал, адмірал. У разі істотних змін у майновому стані суб'єкта декларування, тобто розмір отриманих доходів, набутого майна чи витрат перевищує 50-кратний прожитковий мінімум, встановлений для працездатних осіб, з 1 січня звітного року. Для подання повідомлення суб'єкт декларування зобов'язаний повідомити про це державні органи протягом десяти днів з дня отримання доходу, придбання майна чи здійснення витрат [3].

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за злочини проти основ національної безпеки України в умовах дії режиму воєнного стану: Закон від 3 берез. 2022 р. № 2113-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2113-20#Text>.

2. Про запобігання корупції: Закон від 14 жовт. 2014 р. № 1700-VII. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.

3. Про військовий обов'язок і військову службу: Закон України від 25 березня 1992 року № 2232-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12#Text>.

Плугатир Максим Віталійович,

доцент кафедри публічного управління та адміністрування Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ МЕХАНІЗМІВ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ

Особливе значення для оцінки антикорупційної діяльності суб'єктів, які реалізують публічні повноваження, має контроль з боку громадських інститутів громадянського суспільства. Для боротьби з корупційними проявами в сучасному суспільстві необхідно вдосконалювати не тільки нормативні правові акти, що регламентують

боротьбу з корупцією, роботу органів влади, але і надавати можливість більш глибокого контролю за діяльністю державної влади з боку громадянського суспільства. У демократичних державах із високим рівнем впливу населення на державну політику та управління поряд з комплексом державних заходів щодо попередження корупції та боротьби з її проявами як важливого засобу запобігання корупції виступає громадський контроль, який розглядається як сукупність організаційно-правових інститутів та механізмів, що дозволяють громадськості та широким верствам населення контролювати діяльність публічної адміністрації, сприяти розробці та дотриманню законів та інших актів у сфері протидії корупції, а також запобігання корупції.

Форми громадського контролю, який здійснюється громадянами з метою протидії корупції в умовах впровадження інститутів відкритого урядування в зарубіжних державах, різноманітні. Це – право бути присутнім на засіданнях державних органів, право внесення до органів державної влади пропозицій до проектів нормативно-правових актів, право на участь у громадських слуханнях, опитуваннях громадської думки, місцевих референдумах, право подання петицій тощо.

Зазначимо, що практика проведення відкритих засідань державних органів виконавчої влади не є новою. Зокрема, ще в 1976 році у США було прийнято Закон «Про уряд у сонячному світлі» («Government in the Sunshine Act») [1], який проголосив своєю метою забезпечення більшої прозорості органів державної влади та передбачив обов'язок таких органів, включаючи Федеральний Уряд, Конгрес, федеральні комісії та інші федеральні органи (агентства), проводити відкриті засідання, на яких може бути присутньою громадськість. Для реалізації цього права громадян встановлено вимогу попереднього публічного сповіщення про майбутнє засідання того чи іншого органу не пізніше ніж за тиждень до призначеного засідання дати, часу та місця його проведення, теми обговорення, а також прізвища та контактних даних відповідальної посадової особи, у якої можна уточнити деталі порядку денного та інші питання.

Іншою поширеною формою громадського контролю, спрямованого проти корупції, є публічні консультації, що дозволяють громадськості впливати на вжиття заходів регулювання, що стосуються корупційних проявів. Наприклад, у Польщі обов'язкове проведення публічних консультацій передбачено Законом «Про систему освіти» 1991 р. [2]. Громадські консультації широко застосовуються в США, Австралії, Великобританії, Канада, Нова Зеландія, Португалія, Японія.

Організація економічного співробітництва та розвитку узагальнила практику різних країн у цій сфері і виділила такі основні стадії процедури консультацій, як публічне сповіщення або повідомлення громадськості про предмет консультацій; безпосередньо консультації у формі обговорення, обміну думками та розробка

узгодженої позиції з предмета регулювання; залучення широкого кола зацікавлених громадських груп до формулювання підсумкових рекомендацій, у тому числі проектів законодавчих або інших нормативних актів [3], відповідно зазначені процедури дозволяють громадськості впливати на зміст антикорупційного законодавства.

Щодо процедури проведення консультацій, тут дуже доречно навести досвід США. Так, Законом про адміністративну процедуру (Administrative Procedure Act) 1946 було встановлено, що для прийняття федеральним виконавчим органом нової матеріально-правової норми необхідно опублікування попереднього повідомлення про це у Федеральному реєстрі. Повідомлення має містити опис змісту запропонованої норми, відомості про час і місце публічних консультацій, контактних даних посадової особи, відповідальної за проведення консультацій у цьому органі. Усі зацікавлені сторони мають право подати у письмовому вигляді свої оцінки, пропозиції та коментарі щодо запропонованої норми, які мають бути враховані під час підготовки підсумкового нормативного акту [4]. У розглянутій процедурі державний орган поставлений у досить жорсткі рамки, що залишають мало простору для адміністративного розсуду.

Ще одним видом громадського контролю, спрямованого на боротьбу з корупцією, можна вважати громадські консультації. Способи їх здійснення характеризуються значною різноманітністю. Вони можуть реалізовуватись через такі організаційні форми, як поради, комітети, комісії, робочі групи. Коло їх повноважень також суттєво відрізняється: від інформування та визначення загальних позицій до експертних оцінок чинних норм регулювання щодо того чи іншого питання та формулювання пропозицій щодо їх удосконалення або прийняття нових правил ведення у тій чи іншій сфері. Залежно від обсягу та характеру цих повноважень вони дають можливість учасникам більшою чи меншою мірою вплинути на зміст обговорюваних норм антикорупційної спрямованості.

Відносно новим видом громадського контролю у сфері запобігання корупції, суб'єктом якого виступають громадяни, є електронні петиції. Правом колективного електронного звернення до держави мають, наприклад, громадяни США, Великобританії, Канади, ФРН, Австралії, Польщі. Так, у США спеціальний офіційний портал уряду під назвою «Ми, Народ» було відкрито у 2011 р. для роботи з публічними зверненнями громадян [5].

У Великій Британії можливість електронного звернення до органів державної влади надано британським громадянам, а також особам, які мають офіційний статус резидента, тобто мають право законного проживання на території Королівства. Електронні петиції можуть стосуватися будь-яких питань, за які несуть відповідальність Палата Громад, Уряд та конкретні міністерства (департаменти) та відомства [6].

У зарубіжних державах склався і, що особливо важливо, досить широко використовується населенням комплекс організаційно-

правових механізмів та процедур, що дозволяють окремим громадянам, групам громадян та їх громадським об'єднанням здійснювати або брати участь у здійсненні громадського контролю за корупцією у державних органах шляхом реалізації права на інформацію про їх діяльність, а також права на критику та внесення пропозицій щодо корекції та покращення цієї діяльності. Наявність зазначених механізмів та процедур, що ґрунтуються на таких принципах відкритого уряду, як свобода інформації, транспарентність, підзвітність створює умови для реального здійснення цих прав. Таким чином, демократичний характер розглянутих механізмів та процедур, які зобов'язують органи державної влади враховувати у своїй нормотворчій та виконавчій діяльності критичні зауваження та пропозиції громадськості, що стосуються питань профілактики, виявлення та подолання корупції, є основою для ефективної взаємодії державних органів та громадських інститутів з метою вдосконалення форм та методів боротьби з корупцією.

Список використаних джерел

2. Government in the Sunshine Act. *U.S. General Services Administration*. URL: https://www.gsa.gov/system/files/SunshineAct_R2B-x3-g_0Z5RDZ-i34K-pR.pdf

3. Гриневич Л. Децентралізація управління освітньою системою (на прикладі Польщі). *Освіта і управління*. 2004. Т. 7. № 3-4. С. 58–62.

4. Background Document on Public Consultation. OECD. URL: <http://www.oecd.org/mena/governance/36785341.pdf>.

5. Administrative Procedure Act (5 U.S.C. Subchapter II) enacted June 11, 1946. Office of the Federal Register (OFR). URL: <https://www.archives.gov/federal-register/laws/administrative-procedure>

6. 'We the People': Five Years of Online Petitions. Pew Research Center. December 28, 2016. URL: <https://www.pewresearch.org/internet/2016/12/28/we-the-people-five-years-of-online-petitions/>.

7. UK Parliament. Find out more about e-petitions. URL: <https://www.parliament.uk/get-involved/sign-a-petition/e-petitions/>.

8. Плугатир М.В., Запотоцька О.В. Громадський контроль як засіб протидії корупції в діяльності публічної адміністрації іноземних держав. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 9. С. 253–256.

Політова Анна Сергіївна,

доцент кафедри права Маріупольського державного університету, кандидат юридичних наук, доцент

ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

Питання протидії корупції залишається актуальним для України. Не дивлячись на те, що протягом останнього року в статусі кандидата на вступ до ЄС наша держава робила рішучі кроки, спрямовані на подолання цього негативного явища; але повністю